

Nieuwsbrief leren

leren en studeren thuis en op school

nummer 28

december 2004

Lieven Coppens

Wil je deze nieuwsbrief ook ontvangen? Dat kan. Stuur een email naar nieuwsbrief.leren@skynet.be met daarin jouw emailadres en de vermelding "nieuwsbrief leren". Let wel: deze nieuwsbrief wordt enkel per email verstuurd!

Om de nieuwsbrief te kunnen lezen heb je enkel de gratis Adobe Reader nodig, die je kunt downloaden op het volgende webadres: <http://www.adobe.com/products/acrobat/readstep2.html>.

Woord vooraf

Mijn website is eindelijk operationeel. Op <http://users.skynet.be/lieven.coppens/nieuwsbrief.htm> vind je voortaan alle verschenen nieuwsbrieven en de koppelingen naar de websites die ik regelmatig in de nieuwsbrieven vermeld. Het is de bedoeling dat mijn stek op het web leeft. Ga dus regelmatig eens kijken. Bij grotere uitbreidingen zal ik jullie persoonlijk verwittigen, maar ik laat het aan jullie over om de kleine veranderingen zelf te ontdekken.

Ik krijg de laatste tijd geregeld de vraag om in mijn nieuwsbrief reclame te maken voor de een of andere activiteit in verband met aspecten van het onderwijs. Ik hoop dat iedereen begrijpt dat ik daar niet op in kan gaan. De nieuwsbrief is mijn eigenzinnig geesteskind en ik wil dat het zo blijft. Ik wil elke polemiek over wie wel en wie niet in de nieuwsbrief vermeld wordt, vermijden en mijn onafhankelijkheid behouden. Trouwens: in de nieuwsbrief is er geen plaats om alle initiatieven aan te kondigen en ik heb noch de tijd, noch de zin om een selectie te maken. Op de verschillende fora op Internet, waaronder <http://www.letop.be>, is er ruimte genoeg om iets aan te kondigen.

Laat me jullie dan ook nog het beste wensen voor 2005 en jullie danken voor de interesse die je voor dit initiatief had in de afgelopen jaren. Ik volhard alvast in de boosheid!

Lieven

Tien manieren om onszelf in de war te brengen

Op de website van Learning Disabilities OnLine vond ik de volgende tien punten onder de titel: *Tien manieren om onze gedachten te misleiden*¹. Zij haalden deze zelf uit een boek waarvan je de referentie op hun webpagina vindt. Aangezien alle punten stuk voor stuk een confronterende waarheid bevatten, vond ik het de moeite waard om ze te vertalen. Ik had meteen tal van situaties voor ogen waarin ze kunnen aangewend worden. Laat ons eerlijk zijn: niet alleen voor het werken met adolescenten. Ook als volwassene hebben we er nood aan af en toe eens met deze waarheden geconfronteerd te worden.

Alles-of-niets denken is zwart-wit denken. Het streeft naar perfectie en is onrealistisch;

Overgeneraliseren is geloven dat iets zich steeds weer zal herhalen omdat het een keer is voorgevallen;

Mentaal filteren is het uitvergrooten van een negatief detail uit een situatie en er stil blijven bij staan tot wanneer de ganse situatie er negatief uitziet;

¹ Zie hiervoor: http://www.ldonline.org/ld_indepth/social_skills/ten_ways.html

Het positieve ontcrachten doen we als we iets positiefs ombuigen tot iets negatiefs. Dit gebeurt als een compliment (bijvoorbeeld: “je ziet er goed uit”) ontcracht wordt met de uitspraak “Je zegt dat maar om mij een plezier te doen”;

Voorbarige gevolgtrekkingen trekken we als we een negatief gevolg verwachten op basis van veronderstellingen (gedachten lezen) of het maken van negatieve voorspellingen;

Maximaliseren en minimaliseren doen we als we dingen buiten proportie zien. We overdrijven ze of ontcrachten ze;

Emotioneel redeneren gebeurt als we onze gevoelens als waarheid aannemen en het de anderen moeilijk maken om ons van het tegendeel te overtuigen;

Zou-standpunten nemen we in als we ons motiveren door wat we denken dat we zouden moeten of niet mogen doen. Het is alsof we geloven dat we gestraft moeten worden omdat we bepaalde dingen al dan niet gedaan hebben;

Etiketteren doen we als we een volledig negatief zelfbeeld scheppen op basis van onze fouten. Dit komt neer op zelfondermijnd en niet-realistisch denken;

IO' Personaliseren gebeurt als we schuld of verantwoordelijkheid op ons nemen voor negatieve gebeurtenissen of behandelingen die buiten onze controle plaats hebben.

Negentig procent van onze problemen zou door onze eigen perceptie van de dingen veroorzaakt worden...

Stand van zaken dyslexie

Het Nederlandse *College voor zorgverzekeringen* bracht op 30 januari 2003 een advies uit aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in verband met een vergoedingsregeling voor de diagnose en behandeling van dyslexie. Centraal in dat advies stonden de antwoorden op de volgende vragen:

Hoe wordt dyslexie vastgesteld en hoe betrouwbaar zijn de meetinstrumenten?

Hoeveel kinderen op de basisschool in Nederland hebben dyslexie?

Wat zijn de mogelijkheden van de school en hoe worden deze benut?

Welke therapieën zijn beschikbaar en wat is bekend over de effectiviteit?

Besluit van dit rapport was dat een vergoedingsregeling voor de diagnose en behandeling van dyslexie, onder de vorm van een subsidieregeling, zeker gewenst was.

Het antwoord dat de staatsecretaris voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport hierop gaf op 19 mei 2003 was het volgende:

Uw voorstellen voor een adequate voorbereiding van een tijdelijke subsidieregeling acht ik op zichzelf genomen nuttig en noodzakelijk. Echter, gelet op het ontbreken van de noodzakelijke financiële middelen voor de uitvoering van een subsidieregeling en het feit dat er gelet op onontkoombare bezuinigingen thans geen uitzicht bestaat op het vrijkomen van middelen voor nieuw beleid, acht ik het op dit moment niet verantwoord dat u thans een start maakt met de verdere voorbereiding van de beoogde subsidieregeling.

Ik heb daarbij, na ampel beraad, overwogen dat het continueren van een voorbereidingstraject vooral bij ouders en andere betrokken ten onrechte verwachtingen zou kunnen wekken ten aanzien van de vergoeding van diagnostiek en behandeling van dyslexie op afzienbare termijn.

Dat dit antwoord de nodige reacties uitlokte, zal niemand verwonderen!

Waarom ik dit rapport aanhaal? Om dit rapport te kunnen uitbrengen heeft het College van zorgverzekeringen een onderzoek laten uitvoeren naar de stand van zaken rond dyslexie. Dit onderzoek werd in 2002 uitgevoerd door professor Leo Blomert¹ van de universiteit te Maastricht. Het rapport telt ongeveer 120 pagina's en kan hier niet in zijn geheel worden weergegeven. Het is wel te bestellen bij het Nederlandse College voor zorgverzekeringen². Ik heb voor jullie al even gegrastuind in het rapport en enkele dingen weerhouden.

Het fonologische tekort is een van de hoofdoorzaken van dyslexie met de nuancering dat de interpretatie van dit tekort pas verklarende waarde krijgt als het functioneel gekoppeld wordt met basale elementen en/of processen die aan de omgang met schrifttaal ten grondslag liggen.

Dyslexie heeft verschillende verschijningsvormen³. De mate van ernst van dyslexie is onder andere afhankelijk van de mate waarin er transparantie is tussen de orthografie en de fonologie van een taal. Hiervoor baseert Blomert zich op een onderzoek over het leren lezen in verschillende Europese landen⁴. In dit onderzoek worden de talen ingedeeld volgens twee criteria: de structuur van de lettergrepen enerzijds en de orthografische diepte van de taal anderzijds. Met orthografische diepte wordt de overeenkomst tussen fonemen en grafemen bedoeld. Een taal is orthografisch ondiep als er nagenoeg een één-één overeenkomst is tussen foneem en grafeem. Een taal is daarentegen orthografisch diep als er orthografische inconsistenties en moeilijkheden zijn, waaronder grafemen bestaande uit meerdere letters, als er contextafhankelijke regels zijn, onregelmatigheden en morfologische effecten.

		Orthografische diepte				
		Ondiep			Diep	
Structuur van de lettergrepen	Eenvoudig	Fins	Grieks Italiaans Spaans	Portugees	Frans	
	Complex	Duits Noors IJslands		Nederlands Zweeds	Deens	Engels

¹ Leo Blomert
Capaciteitsgroep Neurocognitie
Faculteit der Psychologie
Universiteit Maastricht

² College voor zorgverzekeringen
Postbus 396
NL-1180 BD Amstelveen
Fax: +31 20 647 34 94
E-mail: info@cvz.nl
Web site: <http://www.cvz.nl>
Publicatienummer: 03/144

³ BLOMERT L., Stand van Zaken Dyslexie. Een onderzoek in opdracht van het College voor Zorgverzekeringen. Universiteit Maastricht, Maastricht, 2002, pp.27-31.

⁴ SEYMOUR P., ARO M., ERSKINE J., Foundation literacy acquisition in European orthographies. British Journal of Psychology (2003), 94, pp.143-174.

Uit deze tabel blijkt dat Fins de meest transparante taal is om te leren, en het Engels de minst doorzichtige taal. Het Nederlands ligt daar tussenin. Kinderen met dyslexie zijn dus beter af in Finland of Italië dan in Denemarken of Groot-Brittannië.

Ook de instructie bij het leren lezen heeft invloed op de verschijningsvorm van dyslexie. Het leren lezen aan de hand van hele woorden zorgt voor veel meer leerlingen met ernstige lees- en spellingsproblemen dan het leren lezen aan de hand van de letter-klank koppelingen.

Dyslexie wordt voornamelijk vastgesteld en geanalyseerd op grond van de fouten, terwijl het evident is dat ook problemen met de snelheid van het lezen er voor kunnen zorgen dat de informatieverwerkende processen fout lopen. Zo zouden Duitstalige dyslectici bijna uitsluitend getypeerd worden door een opvallende traagheid bij het lezen en het schrijven en niet door het maken van veel fouten.

Wat betreft de biologische oorzaken van dyslexie zijn er aanwijzingen voor zowel anatomische als functionele afwijkingen in de hersenen. De hypothese over het visuele tekort kan momenteel nog niet weerhouden worden als relevant voor de informatieverwerking tijdens het lezen.

Een belangrijk deel is ook waar Blomert de verschillende vigerende definities van dyslexie onder de loep neemt¹. Aangezien de werkdefinitie van de Nederlandse Gezondheidsraad uit 1995 nog altijd als zeer belangrijk wordt gezien, geef ik ze hieronder nog eens weer omdat Blomert voorstelt ze op een aantal punten aan te passen.

We spreken van dyslexie wanneer de automatisering van woordidentificatie (lezen) en/of schriftbeeldvorming (spellen) zich niet, dan wel zeer onvolledig of zeer moeizaam ontwikkelt.

(Gezondheidsraad 1995)

Na het lezen van Blomerts rapport zou de definitie van de gezondheidsraad als volgt moeten worden aangepast:

We spreken van dyslexie wanneer het vlot en soepel technisch lezen en/of spellen zich niet, dan wel zeer onvolledig of zeer moeizaam ontwikkelt.

Het begrip *automatisering* wordt hier vervangen door *vlot en soepel* omdat hij beschrijvend bedoeld was en niet verwees naar de mogelijkheid van een meer algemeen automatiseringstekort. De termen *technisch lezen en/of spellen* moeten de begrippen *woordidentificatie en/of schriftbeeldvorming* vervangen omdat ze op zich het geheel van perceptie, taal, geheugen, aandacht en executieve functies omvatten die samen lezen en spellen mogelijk maken. Als we spreken over *woordidentificatie en/of schriftbeeldvorming* gaat het immers over cognitieve deelfuncties van het lezen en spellen, die zeker niet equivalent zijn aan de termen lezen en spellen zelf.

Blomert komt na onderzoek naar de prevalentie van dyslexie tot de volgende conclusie:

- + 8,8 % van de leerlingen in groep 8 hebben lees- en spellingsproblemen;
- + 3,6 % van de leerlingen in groep 8 hebben dyslexie.

---

¹ BLOMERT L., *Stand van Zaken Dyslexie. Een onderzoek in opdracht van het College voor Zorgverzekeringen. Universiteit Maastricht, Maastricht, 2002, pp.32-41.*